

Examenul de bacalaureat național 2020

Proba E. d)

Logică, argumentare și comunicare

Varianta 5

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.**

I. TÉTEL

(30 punct)

A. Irjátok a vizsgalapra az alábbi kijelentésekkel kapcsolatos helyes válaszoknak megfelelő betűket! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. A bizonyítás alapját:
 - a. egy általunk javasolt konkrét kijelentés képezi, amelyet bizonyítani kívánunk
 - b. egy valószínű igazságértékű kijelentés képezi, amelyet bizonyítani kívánunk
 - c. a premissák együttese képezi, amelyből levezetjük a bizonyítandó tételt
 - d. az a tétel képezi, amelyet bizonyítani vagy igazolni kívánunk
2. A következtetés miszerint „*Minthogy minden elmélet bizonyítható, ebből következik, hogy egyetlen elmélet sem bizonyíthatatlan*”:
 - a. egyszerű megfordítás
 - b. esetlegességen alapuló megfordítás
 - c. szillogizmus
 - d. átalakítás
3. A „*tölgy*” és a „*fenyő*” fogalmak közti viszony:
 - a. alárendelő
 - b. ellentétes
 - c. metsző
 - d. azonossági
4. „*A csillagok saját fénnel rendelkező égitestek*” kijelentés logikai predikátuma:
 - a. saját fénnel rendelkező égitestek
 - b. testek
 - c. égitestek
 - d. fénnel rendelkező égitestek
5. Az osztályzás helyességét szavatoló szabályok egyike:
 - a. az osztályok közti azonossági viszonyra vonatkozik
 - b. az osztályok közti metsző viszonyra vonatkozik
 - c. az osztályok közti alárendelő viszonyra vonatkozik
 - d. az osztályok közti szembenálló viszonyra vonatkozik
6. Az „*első unokatestvér*” fogalom tartalmi szempontból:
 - a. abszolút, konkrét, negatív, összetett
 - b. abszolút, elvont, negatív, egyszerű
 - c. relatív, konkrét, pozitív, összetett
 - d. relatív, elvont, pozitív, egyszerű
7. A nem teljes indukció:
 - a. olyan általánosítás, amely egy osztály néhány elemének vizsgálatából indul ki
 - b. olyan egyediesítés, amely egy osztály néhány elemének vizsgálatából indul ki
 - c. olyan általánosítás, amely egy osztály összes elemének vizsgálatából indul ki
 - d. olyan egyediesítés, amely egy osztály összes elemének vizsgálatából indul ki

8. Egy kis, véges tárgylétszámú osztály esetében akkor lehetséges biztos következtetés levonása, ha:
- nem teljes indukció keretében az osztály egyes elemeit vizsgáljuk
 - teljes indukció keretében az osztály jellegzetes elemeit vizsgáljuk
 - teljes indukció keretében az osztály összes elemét vizsgáljuk
 - nem teljes indukció keretében az osztály minden jellegzetes elemét vizsgáljuk
9. Ha az „*érettségi vizsga*” fogalmából elvonjuk az „*érettség*” tulajdonságot, akkor:
- a tartalom és a terjedelem csökken
 - a tartalom és a terjedelem növekszik
 - a tartalom csökken, a terjedelem növekszik
 - a tartalom növekszik, a terjedelem csökken
10. A „*Néhány érvelési hiba nem formális hiba*” kijelentés:
- részleges állító
 - egyetemes állító
 - egyetemes tagadó
 - részleges negatív

20 pont

B. Adott *A*, *B*, *C*, *D* és *E* fogalom olyanformán, hogy az *A* fogalom a *B* fogalom fölérendeltje, a *C* terminus metsző viszonyban áll az *A*-val, de ugyanakkor szembenálló viszonyban van a *B*-vel, és a *D* fogalom az *A* fajfogalma (species), miközben metsző viszonyban áll mind a *B*-vel, mind pedig a *C*-vel.

- Ábrázoljátok az Euler-módszer segítségével, egyetlen közös diagramon, a fenti öt fogalom közti logikai viszonyt! **2 pont**
- Állapítsátok meg az *A*, *B*, *C*, *D* és *E* fogalmak közti viszony alapján, hogy az alábbi kejelemlések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igazakat jelöljétek *I* betűvel, a hamisakat *H*-val).
 - Minden *D* *A*.
 - Némely *B* *C*.
 - Némely *D* *B*.
 - Némely *E* *D*.
 - Egyetlen *A* sem *C*.
 - Némely *D* nem *C*.
 - Minden *E* *B*.
 - Némely *B* nem *A*.

8 pont

• **II. TÉTEL**

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Minden felelős cselekedet a neveltetésből fakad.*
- Némely allergia évszakhoz kötődő reakció.*
- Egyetlen sikeres író sincs híján a képzelőerőnek.*
- Némely gerinces nem madár.*

A. Alkossátok meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétését, a 2-es kijelentés ellentmondóját, a 3-as kijelentés alárendeltjét és a 4-es kijelentés alárendelt-ellentétését! **8 pont**

B. Alkalmaztátok a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszámaztatva az 2-es és 3-as kijelentés helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt! **8 pont**

C. Alkossátok meg formális és természetes nyelven egyaránt a 4-es kijelentés alárendelt-ellentétese megfordítottjának átalakítottját, valamint a 1-es kijelentés ellentétéseinek átalakítottját! **6 pont**

D. Két diák, *X* és *Y* a következőképpen vélekedik:

X: Ha minden filozófiakönyv kulturális érték, akkor minden kulturális érték filozófiakönyv.

Y: Ha némely megoldási javaslat helyes, akkor némely megoldási javaslat helytelen.

A fenti helyzetből kiindulva:

a. Írjátok le formális nyelven a két diák vélekedését!	4 pont
b. Állapítsátok meg a formalizált érvelések logikai helyességét/helytelenségét!	2 pont
c. Magyarázzátok meg X diák érvelésének logikai helyességét/helytelenségét!	2 pont

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eae-3, iai-4.

1. Írjátok fel a mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkossatok természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a két következtetési séma valamelyikének!

8 pont

2. Ellenőrizték mindkét szillogisztikus módozat érvényességét a Venn-diagram segítségével! Szögezzétek le, milyen álláspontra jutottatok!

6 pont

B. Alkossatok formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amellyel a *Néhány itáliai személy tehetséges festő* kijelentést támasztjátok alá:

6 pont

C. Adott a következő szillogizmus: *Minthogy egyetlen kitüntetésben részesült diák sem lusta, és minden elégedetlen ember lusta, következik hogy egyetlen kitüntetésben részesült diák sem elégedetlen ember.*

A fenti szillogizmusból kiindulva, állapítsátok meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket jelöljétek **I**-vel, a hamisakat **H**-val)!

1. A középső terminus elosztott az alsó tételben.
2. A konklúzió logikai predikátuma a „kitüntetésben részesült diák”
3. A szillogizmus konklúziója egyetemes állító kijelentés.
4. A konklúzió logikai szubjektuma mind a premisszában, mind a konklúzióban elosztott.

4 pont

D. Adott a következő meghatározás:

Az ember a világegyetem csodája

1. Szögezzétek le egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért!
2. Szögezzétek le a meghatározás egy másik szabályát, amely különbözik az **a** pontban említettől, és alkossatok egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a **ember**, és amely sérti az említett szabályt!

2 pont

4 pont